

Introducció

La història de Barcelona està de moda. Els turistes ens visiten massivament, però segurament som els mateixos barcelonins els qui ens hem interessat més per la ciutat, com si fos una descoberta, i els darrers anys han proliferat blogs, llibres, articles i rutes per mostrar-nos els racons més amagats, els personatges oblidats, les curiositats d'una ciutat en la qual vivim però que sovint desconeixem.

D'aquesta manera, hem recorregut Barcelona a través de personatges poderosos i humils, n'hem conegut els elements més creatius i les seves obres, n'hem explorat carrers, cases, esglésies i monuments, però en aquest llibre us presentem la ciutat des d'un punt de vista diferent: el de la ciència i el coneixement. Per aconseguir-ho, hem organitzat el llibre en quatre grans capítols, cadascun dividit en apartats, encapçalats per un text que explica una petita història de la ciència que es pot llegir independentment. Podeu obrir el llibre per qualsevol pàgina i trobar-hi una proposta interessant, però és el conjunt de capítols el que mostra la importància de la ciència en el desenvolupament de la ciutat. Tanmateix, cal reconèixer la tremenda complicació del repte, gairebé impossible, d'explicar Barcelona a través de la ciència. Per tant, aquest llibre no pretén recollir la totalitat dels fets científics esdevinguts a la ciutat, sinó només els més rellevants.

El primer capítol està dedicat a la salut i la medicina, per veure l'estreta relació de les institucions sanitàries amb l'as-

Barcelona, ciència i coneixement

sistència als pobres, molt important en època medieval, però també en la metròpoli industrialitzada. Veurem la concentració d'aquestes entitats al Raval fins a final del segle XIX i principi del XX, quan la pràctica mèdica es traslladà progressivament a la nova ciutat en expansió: l'Eixample.

El tema tractat en el segon capítol és l'estudi de la natura, una pràctica que sempre ha interessat els barcelonins, tot i que condicionada pel context polític, social o religiós de cada moment històric. Des de la proliferació d'objectes científics o espècimens estranys fins a la investigació de primera línia, amb el parc de la Ciutadella com a escenari urbà de la divulgació de les ciències naturals a Barcelona.

En el tercer capítol comprovarem els esforços dels científics barcelonins per assimilar les lleis de la física i la química, essencials per entendre la terra, controlar-la i treure'n profit. Repassarem les vitals innovacions teòriques i tècniques que es van produir a Barcelona durant el segle XVIII, malgrat no disposar d'estudis superiors durant gairebé cent vint anys, com a conseqüència de les restriccions imposades després de la desfeta de 1714.

Finalment, el quart i darrer capítol recull el paper de la ciència en el desenvolupament de les xarxes de comunicació, la producció i distribució d'energia i la seva relació amb el creixement industrial barceloní, sense oblidar la utilització lúdica dels avenços tecnològics, en un recorregut que ens portarà a explorar el teixit productiu de la ciutat i els grans esdeveniments, des de l'Exposició Universal de 1888 fins al Fòrum de les Cultures de 2004.

Esperem que tot plegat ajudi a comprendre com una ciutat petita, reclosa entre muralles fins a la segona meitat del segle XIX, va ser capaç d'eixamplar-se i omplir-se d'indústries, de generar riquesa i oportunitats, sense perdre unes dimensions relativament abastables. És aquesta mesura humana la que ens ha permès establir connexions entre disciplines, personatges, institucions i indrets relacionats amb la recerca científica.

Com dèiem, durant els últims anys la història de Barcelona s'ha enriquit amb les aportacions d'historiadors, professionals

Barcelona, ciència i coneixement

o amateurs, que han aportat visions noves, originals i rigoroses, però potser mancava la perspectiva científica per completar el mostrari. A partir d'aquest treball —i dels llibres que trobareu a la bibliografia— volem aportar el nostre granet de sorra al coneixement de la ciutat. És en aquest punt on cal remarcar la transcendència del Centre d'Història de la Ciència de la Universitat Autònoma de Barcelona i la Societat Catalana d'Història de la Ciència i la Tècnica, institucions on m'he format com a historiador. Gràcies al seu suport va néixer la idea de realitzar rutes temàtiques per la ciutat, una llavor que va anar creixent fins a estendre's a diversos barris, disciplines i períodes històrics. Els itineraris elaborats durant tot aquest temps són la base sobre la qual s'ha construït el llibre que teniu a les mans, completat amb un gran nombre d'imatges i un plànol per capítol, on hem situat els principals punts d'interès.

Per acabar, cal agrair les petites aportacions de tota la gent que ha participat en aquestes activitats, com també l'ajut dels especialistes que han revisat apartats o capítols del llibre, sense oblidar el suport incondicional de la família i la Clara.

Espero que us agradi.

Miquel Carandell Baruzzi